

Ксенія Володимирівна КОНОВАЛОВА,

курсантка групи 201 факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Вікторія Анатоліївна ПЕРЦЕВА,

доцент кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат філологічних наук, доцент;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5203-761X>

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЯК ОДНА З АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЕКОЛОГІЇ МОВИ

Основою мовної політики держави повинна бути екологія мови, пов'язана з вивченням факторів, які негативно впливають на розвиток і використання мови, з дослідженням шляхів і способів збагачення мови і вдосконаленням практики мовного спілкування у сфері освіти, права, в діяльності засобів масової комунікації. Стан національної мови, поготів – мови державної – показник розвитку суспільства, адже мова не лише відображує, але й формує мислення, регулює поведінку, міжособистісні та міжкорпоративні стосунки, є універсальним інструментом управління, виховання тощо.

Особливу роль мова грає у формуванні ідеології, тобто світогляду суспільства, зокрема національно-патріотичної ідеї та тих сакральних цінностей і символів, без яких не може розвиватися й просто довго існувати жодна держава, жодна нація. Колосальне значення мови як знакової системи і мовлення як реалізації цієї системи в житті суспільства спонукає науковців до відстеження процесів, що відбуваються в сучасній мовній практиці суспільства.

У теперішньому світі можна упевнено виокремити кілька факторів, що негативно впливають на розвиток мови. По-перше, це інтернет і ЗМІ. Сучасні інформаційні технології мають величезне, навіть визначальне значення у функціонуванні суспільства XXI століття. Завдяки новим інформаційним каналам, насамперед глобальній мережі «Інтернет», циркуляція інформаційних потоків стає більш динамічною. Зараз очевидно, що мова виконує свої функції тим краще, чим досконаліше її реалізація в засобах масової інформації. Якщо ще кілька десятиків років тому мова газет, журналів, радіо- й телемовлення вважалася прикладом нормативності й була такою в сприйнятті населення, то зараз, за спостереженнями фахівців, у нашу свідомість впроваджується інша модель. Преса й телебачення «заговорили мовою вулиці», про що свідчить широке використання вульгаризмів і просторіччя. До того ж такі слова вживаються не лише в «жовтих»

ЗМІ, але й в газетах і на телеканалах офіційного рівня. Використання зниженої лексики стало проявом моди у сучасній журналістиці, а через ЗМІ цей вияв «осучаснення» впроваджується в суспільстві. Отже, у молодого покоління поступово складається враження, що говорити «просто» й «ненормативно» можна, тому що так говорять успішні представники політичних, владних і бізнес-структур. Це викликає осуд не лише лінгвістів, культурологів, але й багатьох небайдужих до розвитку мови людей. Теле-, радіоведучі й журналісти прагнуть зробити свою мову неформальною, не піклуючись про дотримання мовних норм і правил службового мовного етикету, про мовні права адресата. У бажанні епатувати, притягнути до себе увагу представники ЗМІ не замислюються, що здійснюють негативний вплив не лише на мовну культуру, а й цілком на стан сучасної мови.

По-друге, це іншомовні запозичення (насамперед з англійської мови). Проблема полягає в тому, що в сучасному суспільстві помітно трансформувалися критерії до використання запозичених слів, що дозволяють збагатити українську мову й урізноманітнити вираження думок і почуттів. З одного боку, позитивним моментом є те, що в результаті процесів глобалізації англійська мова, як мова міжнародного спілкування, стає доступною великій кількості людей, проте не в тому випадку, коли наявний у рідній мові відповідник необґрунтовано підміняється іншомовним. Виникає питання, чому сучасні підлітки вибирають англійське слово «easy» замість «легко», «сорян» (від англ. «sorry») замість «перепрошую», «пикча» («picture» – малюнок, зображення), «епикфейл», «хардкор», «фейс» тощо.

По-третє, жаргонізація мови. Зазвичай, жаргон поширюється через прагнення окремих груп людей певним чином відособити або навіть приховати від суспільства деякі сторони свого життя й діяльності. За межами побутової сфери вживання жаргонів має бути обережним і мотивованим спеціальними цілями.

По-четверте, розтабування брутальної лексики й лайки. Однією з негативних рис сучасної мови є проникнення ненормативної лексики, лайки в усі сфери спілкування. Проблема активізації нецензурної лексики в сучасній мові небезпечна й межує з проблемою мовної вульгаризації, грубої примітивності у вираженні думок.

Отже, проблема культури мови надзвичайно актуальна нині, зокрема через помітні зміни умов функціонування сучасної мови:

- трансформувався склад учасників масової комунікації (за віком, освітою, поглядами);
- майже зникла офіційна цензура, мова й мовлення стали більш відкритими, невимушеними, кулуарними;

- різноманітність ситуацій спілкування призвела до зміни характеру спілкування, переважає мова спонтанна, заздалегідь не підготовлена.

Таким чином, екологія мови повинна на сьогодні не лише виявляти слабкі місця в суспільно-мовній практиці й формулювати відповідні рекомендації для суб'єктів мовної політики, але й виявляти, фіксувати й пропагандувати успішні результати мовної творчості письменників, журналістів, політичних діячів тощо. У цьому сенсі, на нашу думку, цілком лінгвоекологічними є, наприклад, словники синонімів, паронімів, епітетів, словники професіоналізмів і термінів, словники фразеологізмів і афоризмів, словники мови окремих поетів тощо. У таких спеціальних виданнях міститься величезне мовне багатство, яке треба використовувати не лише професійним комунікаторам, але й усім культурним людям взагалі.

Одержано 11.05.2024

Ivan Andriovych KONONENKO,

cadet of group 201, faculty № 4

Kharkiv National University of Internal Affairs;

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-3278-7084>

Scientific adviser:

Larysa Serhiivna SAZANOVA,

Kharkiv National University of Internal Affairs

senior lecturer of the department

of foreign languages of faculty № 4

PATRIOTIC EDUCATION OF YOUTH AS A STATE POLICY

The aggression of the Russian Federation against Ukraine affected all spheres of the Ukrainian society. In the 21st century, after many years of peaceful life and development, Ukraine once again faced the war on its territory, which actualized the importance of national patriotic education as a priority direction of the state and society, regarding the development of national consciousness based on state social values (identity, will, unity, dignity, independence), formation of a sense of patriotism, respect for the Constitution and laws of Ukraine [1].

The idea of strengthening Ukrainian statehood, formation of patriotism and affirmation of national values is the basis of the system of national patriotic education of youth. At the current stage, when the country is in a state of war, the primary priority is to educate young people